

Úvod

KOMU PATRÍ BRATISLAVA?

Multietnické mesto ako miesto lokálnej, národnej a nadnárodnej reprezentácie

Elena Mannová – Gabriela Dudeková

Reprezentácie a symbolické privlastňovanie mesta

„Krásavica na Dunaji“, „mesto hudby“, „mesto mieru“, „tolerantné mesto“ a početné ďalšie metafory až po dnešnú marketingovú „Little Big City“ sú zhustenými stereotypnými výpoveďami o určitých aspektoch mesta. Vzletné a nadnesené obrazy Bratislavy, často pritiahnuté za vlasy, ktoré niekedy vyznievajú až ironicky, vyjadrovali a vyjadrujú viac želanie ich producentov a užívateľov než realitu. Kritické pohľady na mesto zvnútra aj zvonku, z iných regiónov Slovenska, zahŕňajú tiež negatívne obrazy – „pažravá na Dunaji“ či „najväčšia dedina Slovenska“. Masové médiá však sprostredkujú aj subjektívne obrazy Bratislavy – určitú kontinuitu *genia loci*,¹ jej vône, chute, „atmosféru“. Očami básnika môže byť „veselá a vínorodá“, „Bratislava, mesto miest, moja poézia, moja mladosť, moja láska“. Takto uvádzal výber z výtvarných diel o Bratislave roku 1961 novinár Miro Procházka. Vo svojom poeticko-historizujúcom texte však zároveň líčil znázorňovanie vývojového oblúka od mesta kráľovského po mesto socialistické, ktoré sa pod víťaznou robotníckou zástavou stalo „nacelkom naším mestom“ a srdcom Slovenska, budovateľským mestom, kde žeriavy stavajú prvé panelové domy.²

Úplne odlišné posolstvo o obrazoch Bratislavy prináša antológia textov o tomto meste, ktorá vyšla v rámci knižnej série vydavateľstva Wieser „Europa erlesen“ roku 2001. Na základe ukážok z literárnych textov rôznych domácich a cudzích autorov ukazuje iný vývojový oblúk predstáv o meste – od niekdajšieho *caput regni* hrdého Uhorského kráľovstva až po provinčné mesto za reálneho socializmu „kdesi“ medzi Viedňou a Budapešťou.³ Pohľady „západných“ návštevníkov – anglického cestovateľa

1 Na skutočnosť, že napriek výmenám veľkej časti obyvateľstva (napr. po roku 1945) zostávajú niektoré objekty naďalej dominantou obrazu mesta, upozorňuje PELC, Martin. Utváření novodobého obrazu města Opavy ve druhé polovině 19. a první polovině 20. století. In FERENCOVÁ, Michaela – NOSKOVÁ, Jana (eds.). *Paměť města. Obraz města, veřejné komemorace a historické zlomy v 19. – 21. století*. Brno – Etnologický ústav AV ČR a Archiv města Brna; Bratislava : Ústav etnológie SAV, 2009, s. 51.

2 PROCHÁZKA, Miro. *Bratislava očami výtvarníkov*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenského fondu výtvarných umení, 2016, s. 5-38. Znázorňovanie Bratislavy vo výtvarnom umení najnovšie dokumentuje FRANCOVÁ, Zuzana. *Bratislavské motívy vo výtvarnom umení a umeleckom remesle zo zbierok Múzea mesta Bratislavy. Sprievodca k výstave, Bratislava, stará radnica, jún – september 2012*. Bratislava : Múzeum mesta Bratislavy, 2012.

3 SAKOHOESS, Renata – HACKERMÜLLER, Rotraut (eds.). *Europa erlesen*. Klagenfurt – Celovec : Wieser Verlag, 2001, s. 242.